

Riitta
Pohjola-Skarp
GRETE

NTAMO

G R E T E

Riitta
Pohjola-Skarp

GRETE

TRAGEDIA?

JA

Margarete
Steffin

Ursula-tyttö

SUOM.

Riitta Pohjola-Skarp

NTAMO

Helsinki

2026

2026 RIITTA POHJOLA-SKARP
ISBN 978-952-215-963-2

ULKOASU & TAITTO
Göran de Kopior

KANNEN KUVA
Helga Lieser, *Margarete Steffin -muistotaulu* (2011, ote), Berliini
(Goesseln / Wikimedia Commons)

VALMISTAJA
BoD – Books on Demand,
Hampuri, Saksa

NTAMO
Helsinki 2026 (IV LINJA 18, 00530 HKI)
www.ntamo.net (info.ntamo@gmail.com)

Kunnia ilman mainetta
Suuruus ilman loistetta
Arvo ilman palkkaa

WALTER BENJAMIN 1936

HENKILÖT

Grete

Barbara Brecht

Greten äiti

Greten isä (ääni)

Greten luokanopettaja

Greten ystävä

Sairaanhoitaja

1., 2., 3., 4., 5., 6. lääkäri

Apteekkari

Työläinen

Helene Weigel (Helli)

Kanssamatkustaja

Walter Benjamin

Ruth Berlau

Maria Osten

Hella Wuolijoki

Piika

Videolla: Grete, vartija, näyttelijöiden kuoro

Taustalla Bertolt Brechtin (Bidin) hahmo ja ääni

Vähimmäisvaatimus 4 naista 1 mies

Sama (mies)näyttelijä voi esittää opettajaa, Walter Benjaminia, lääkäreitä ja apteekkaria

Sama (nais)näyttelijä voi esittää Greten ystävää, Ruth Berlautaa ja Mariaa, toinen Greten äitiä ja Hella Wuolijokea, kolmas Barbara Brechtiä, Helene Weigelia, sairaanhoitajaa ja kanssamatkustajaa

Perustuu osittain Margarete Steffinin runoihin, kertomuksiin ja kirjeisiin.

Tapahtuma-aika 20–40-luvun Eurooppa.

Esitysoikeuksia valvoo Nordic Drama Corner.

PROLOGI

Näyttämön puoliesiripun takaa kuuluu naisääni: ”Pikku Grete rukka, joka urhoollisesti salasi...” Naisäänen keskeyttää miesääni, joka sanoo: ”Grete oli suuri persoona ja opettajani.”

Puoliesiripusta muodostuu osittain avoin kirja, jonka kannessa on Brechtin nimi ja luettelo näytelmistä. Näyttämön takaa kuuluu kehotus: ”Pois piilosta, Grete!”

Grete tunkeutuu näyttämölle repien kirjan sivuja. Hän pitää kasvojensa edessä kuolinnaamiota. Näkee, ettei hän ole enää elävien kirjoissa. Hän ottaa pois naamion, katsoo sitä hetken.

GRETE

Pikku Grete rukka ja suuri persoona? (*yleisölle*) Uskotteko te, mitä he sanovat – minusta? (*tauko*) Tyhmä kysymys, ettehan te edes tiedä, kuka minä olin. Silloin kun minä itse olin elossa, minä uskoin häneen. Rakastin ja tein töitä – hänelle, kunnes kuolin pois, vain 33-vuotiaana. Hänet te sentään tiedätte, Bertolt Brechtin? (*Odottaa yleisön vastausta.*)

BARBARA BRECHT (*nousee eturivistä yleisön joukosta*)

Miten voit kysyä jotain noin typerää? Kaikki hänet tietävät, suuren teatterin uudistajan. Minun isäni! Mutta sinua ei enää muista kukaan.

GRETE

Muistaapas! Minulla on oma katu Berliinissä.

BARBARA BRECHT

Suttuinen kadunpätkä radan varrella. Ei sitä kukaan huomaa.

GRETE

Ei se mikään pätkä ole! (*hiljaa*) Turhan lähellä sairaalaa, jossa minut leikattiin... (*ilahtuen*) Se on kuitenkin lähellä teatteria, jonka Brecht perusti.

BARBARA BRECHT

Yhdessä vaimonsa ja minun äitini Helene Weigelin kanssa!
Kun minä olin pieni, sinä olit varsinainen takiainen, aina lähentelemässä ja suukottelemassa, oikea kiusankappale. En minä tarvinnut mitään korvikeäitiä, minulla oli suurenmoinen äiti.

GRETE

Etkö sinä lainkaan muista, miten hauskaa meillä oli Suomessa, kun kirjoitin sinulle ne kertomukset Mary Milleristä ja hänen näkymättömästä koirastaan? Eikä englannin opiskelu ollut niiden avulla paljon hauskeempaa?

BARBARA BRECHT

Tartutit minuun keuhkotaudin. Tautipesäke!

GRETE

En minä tahallani, minä yritin pitää sinusta huolta. Sinä olit jo lapsena niin tomera.

BARBARA BRECHT

Ja olen edelleen! (*nostaen ylös kädessään pitämänsä kirjan*)
Tällainen hävästyskirja minun isästäni Bertolt Brechtistä – ja sinusta. Onneksi tämä on venäjäksi! Kuka sitä nyt pystyy lukemaan.

GRETE

Mikä kirja? (*pyytäen Barbaran näyttämölle*) Näytä se kirja minulle.

BARBARA BRECHT

Joku Juri Okljanski, pahainen pikku arkistonhoitaja, on muka löytänyt isän ja sinun kirjeenvaihtoa ja rakkausrunoja Moskovan arkistosta. Hän on nyt väsännyt niiden pohjalta tämän *Pikku sotilaan tarinan* sinusta ja isästäni. Teillä oli muka rakkaussuhde. Miten isä olisi voinut olla hullaantunut sinun kaltaiseesi mitättömään ruipeloon? Isällä oli hyvä naismaku. Hänkö olisi kirjoittanut rakkausrunoja, oikein sonetteja, sinulle!

GRETE (*lähes huutaen*)

Hänen sonettinsa minulle... ne ovat kallein aarteeni. Minäkin kirjoitin hänelle sonetteja, vastauksena. Mutta ei niitä ole tarkoitettu kenenkään muun silmille. Ne jäivät matkalaukkuuni Moskovaan. Meidän yhteinen salaisuutemme...

BARBARA BRECHT (*poistuessaan*)

Salaisuudeksi ne saavat jäädä, olemattomat sonetit.

GRETE

En kai minä tartuttanut häneen tätä tautia? Siksikö hän on minulle niin vihainen? Brechtin lapsi... (*Tauko.*) Minä en voinut synnyttää hänelle odottamaani lasta. Mutta olihan se hedelmällinen suhde, eikö vain? (*osoittaen esiripulle heijastettuja Brechtin näytelmiä*) Tuossa on meidän yhteistyömme hedelmiä: *Suippopäät ja keropäät, Horatiukset ja Kuratiukset, Rouva Carrarin kiväärit, Kolmannen valtakunnan pelko ja kurjuus, Galilein elämä, Setšuanin hyvä ihminen, Äiti Peloton ja hänen lapsensa, Arturo Uin valtaannousu,* ja olin minä mukana kirjoittamassa *Puntilan isäntä*äkin, joka syntyi täällä Suomessa.

BARBARA BRECHT (*palaa kantaen kirjoja*)

Tässä niitä on, minun isäni näytelmiä suomeksi. Vaikka kuinka tarkkaan katsoisit, et sinä niistä omaa nimeäsi löydä. Suomalaiset kustantajat osaavat asettaa asiat tärkeysjärjestykseen: näissä ei ole edes sitä pikku huomautusta piilossa nimiölehden takapuolella: *Mitarbeit M.S.* (tai M. Steffin), joka on joskus painettu isän saksankielisiin näytelmiin.

GRETE

M.S., Motorschiff. Moottorilaivako hänen kanssaan on tehnyt töitä, lähes viimeiseen hengenvetoon, veren maku suussa? Mies meni täysin lukkoon, kun oli jättänyt minut Moskovaan kuolemaan. Hän eli vielä 15 vuotta, mutta mitä hän sai aikaan ilman minua? Vaivaiset neljä näytelmää. Mitä sinä siihen sanot?

Barbara Brecht poistuu mutisten itseksensä.

GRETE

Nyt on aika paljastaa kaikki, alusta alkaen. Sillä eläessäni pidin tämän kaiken sisälläni ja olin... miten Hella Wuolijoki sen nyt sanoi: ”Grete raukka, piilossa, aina hymyilevä ja elämäniloinen, kantaen kuolonleimaa kasvoillaan aurinkoisella tyyneydellä.” Minä halusin näyttelijäksi ja ilmeisesti jaksoin täällä Suomessa näytellä uskottavasti, viimeisillä voimillani. (*Tauko.*)
Hämmästyisin, jos vastaani tulisi se tyttö, joka olin nuorena.

Taustalle ilmestyy kuva nuoresta Gretestä.

MIESÄÄNI

Suunnattoman lahjakas työläistyttö Berliinistä.

Kielinero.

Grete riisuu mustan puvun ja alta paljastuvat koulutyön vaatteet.

1
KOMMUNISTIPATRIARKAN
LAHJAKAS TYTÄR

*14-vuotiaan Greten koti, pieni kellariasunto Rummelsburgin
työläiskaupunginosassa Berliinissä.*

*Grete tulee koulusta kotiin onnellisena.
Äiti penkoo keittiökaapin laatikkoa.*

GRETE

Anteeksi, että tulen vasta nyt. Mitä sinä oikein haet?

ÄITI (*jatkaa etsimistä*)

En löydä lantin lanttia kaasua varten. Ei saada tulta hellaan.

GRETE

Eikö isä taaskaan ole antanut rahaa? Tänään on tilipäivä.

Äiti näyttää kädellään, että rahat ovat menneet kurkusta alas.

GRETE

Taas... (*nuuhkii keittiön ilmaa*) Haiseeko täällä? Eikö hän taaskaan jaksanut mennä tuonne porraskäytävän vessaan, vaan on heittänyt vetensä tänne lavuaariin? (*mutisten*) Juuri nyt kun opettaja on tulossa! (*alkaa nopeasti pestä lavuaaria*) Jäin auttamaan muita läksyissä. Sitä paitsi...

ÄITI (*keskeyttäen*)

Sinusta tulisi hyvä opettaja.

GRETE

Juuri siitä opettaja haluaa tulla puhumaan sinulle ja isälle. Opettaja on sitä mieltä, että minun pitäisi jatkaa lukioon.

ÄITI

Isä lepää (*viittaa toiseen huoneeseen*).

GRETE

Opettaja voi ilmestyä tänne minä hetkenä hyvänsä.

ÄITI

Pitäisikö täällä vähän siivota? (*katselee hetken huolestuneena ympärilleen*) Tyttö kulta, kyllä minä tajuan, että sinun pitää saada opiskella, mutta tuo tuolla...

Ovelta kuuluu koputus, Grete avaa oven.

OPETTAJA

Hyvää päivää!

ÄITI

Päivää. Grete jo kertoikin, että opettaja on tulossa.

OPETTAJA

Grete kirjoitti taas niin hienon kouluaineen Schillerin *Wilhelm Tellin* naishahmoista. Olette varmaan ylpeitä lahjakkaasta tyttärestänne! Hän auttaa aina muita oppilaita. Me opettajat kutsummekin häntä pikku kollegaksi. Varsinainen opettajan alku! Gretelle järjestyy paikka lukiossa, sen takaan.

ISÄ (*ääni toisesta huoneesta*)

Vain minun kuolleen ruumiini yli.

ÄITI (*kovalla äänellä*)

Kuuntelisit edes kerran järkipuhetta. Grete ansaitsee sen, että voi opiskella lisää.

ISÄ (*edelleen vain ääni toisesta huoneesta*)

Se vaan pilaa hyvän likan. Meidän tytöstä ei mitään porvarisfröökynää tehdä jossain pahuksen lukiossa. Rupeaa vaan häpeämään meitä ja kotiaan. Me ollaan luokkatietoisia työläisiä ja ylpeitä siitä!

OPETTAJA

Gretestä voi vaikka tulla esikuva muillekin työläistyöille. Ajatelkaa vaikka Rosa Luxemburgia, joka oli oppinut nainen ja taisteli työläisten oikeuksien puolesta.

ISÄ (*ääni toisesta huoneesta*)

Ja tapettiin... (*Tauko.*) Töihin Greten pitää mennä. Me tarvitaan joka lantti tähän huusholliin.

OPETTAJA

Minulla on tytär joka on vuoden vanhempi. Grete voi saada sopivia vaatteita ja koulutarvikkeita. Yritetään myös järjestää Gretelle vähän taskurahaa. Kyllä noin lahjakasta tyttöä pitää tukea.

ISÄ (*ääni toisesta huoneesta*)

Me ei mitään rikkaitten almuja huolita. Ne ei ratkaise tässä maailmassa yhtään mitään. Meidän työläisten täytyy taistella ja pitää yhtä, luokkavihollista vastaan. Likka saa mennä töihin ja ansaita itse.

” Loistotyyppi!
Työläistyttö Berliinistä...
suunnattoman lahjakas.

N T A M O 2 0 2 6

ISBN 978-952-216-963-2

RIITTA POHJOLA-SKARPin

Grete nostaa esiin
(kanssa)kirjailijan
miesnerokultin
varjosta.